

PHÂN TÍCH BÀI THƠ NÓI VỚI CON CỦA Y PHƯƠNG

1. Dàn ý phân tích bài thơ Nói với con của Y Phương

a. Mở bài:

- Y Phương tên thật là Hứa Vĩnh Sước, nhà thơ dân tộc Tày, quê ở huyện Trùng Khánh, tỉnh Cao Bằng.
- Ông nhập ngũ năm 1968, đến năm 1981 chuyển ngành về công tác tại Sở Văn hóa Thông tin Cao Bằng.
- Chủ tịch Hội Văn học nghệ Cao Bằng.
- Thơ Y Phương Văn đậm đà bản sắc dân tộc, phản ánh đời sống tinh thần phong phú của đồng bào vùng cao Việt Bắc
- Bài thơ "Nói với con" thể hiện tình yêu thương và ước nguyện tha thiết của các bậc cha mẹ, mong các con nối tiếp xứng đáng và phát huy truyền thống tốt đẹp của quê hương.

b. Thân bài:

- Con lớn lên trong tình yêu thương, nâng đỡ của cha mẹ, trong cuộc sống cần lao của quê hương:
- + Tình yêu thương của cha mẹ đối với con cái là sâu sắc và vô hạn, thể hiện qua hình ảnh giản dị và cách diễn đạt mộc mạc.
- + Đây là hình ảnh của một gia đình đầm ấm, hạnh phúc.
- + Thiên nhiên đẹp đẽ, cuộc sống cần lao của con người quê hương góp phần tạo nên đời sống tinh thần phong phú cho con, nuôi dưỡng con nên vóc hình.
- Ước nguyện tha thiết của người cha đối với con:
- + Mong con chung thủy với quê hương, chấp nhận và vượt qua mọi gian nan, thử thách bằng ý chí và niềm tin vững chắc.
- + Mong con sống xứng đáng với truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

c. Kết bài:

- Bài thơ thể hiện được điều tâm huyết nhất mà người cha muốn nói với con. Đó chính là lòng tự hào với sức sống bền bỉ, mạnh mẽ, với truyền thống tốt đẹp của dân tộc, quê hương và niềm tin vững chắc khi bước vào đời.
- Qua bài thơ "nói với con", người đọc rung động trước tình cảm cha con thắm thiết và tình yêu quê hương sâu nặng của nhà thơ.

2. Em hãy bình giảng tác phẩm Nói với con

Y Phương là nhà thơ mang một tiếng nói riêng, rất đặc trưng cho dân tộc Tày. Thơ ông là tiếng lòng chân thật, gần gũi, bình dị nhưng tràn đầy tình yêu thương. Bài thơ "Nói với con" tiêu biểu cho phong cách sáng tác ấy của ông. Bài thơ đi vào lòng người đọc một thứ tình cảm gần gũi nhưng thiêng liêng và cao quý: Tình cha con. Đó là tâm sự của một người cha dành cho con, là những điều mà cha muốn thổ lộ cho con nghe, con hiểu.

"Nói với con" là lời tâm sự, thủ thỉ, trò chuyện của người cha dành cho con từ lúc con mới lọt lòng. Mạch cảm xúc chủ đạo của bài thơ chính là tình yêu thương, chia sẻ, gần gũi và giáo dục cho con những truyền thống tốt đẹp của dân tộc và những người xung quanh con.

*“Chân phải bước tới cha
Chân trái bước tới mẹ
Một bước chạm tiếng nói
Hai bước tới tiếng cười”*

Khung cảnh ấy đẹp như vẽ, một mái nhà có mẹ có cha và con hạnh phúc vì được sống hạnh phúc trong tình yêu thương. Bằng ý thơ đối ứng hình ảnh đưa trẻ ngây thơ chấp chững tập đi, ngọng nghịu tập nói trong vòng tay thương yêu, chăm sóc của cha mẹ hiện lên thật rõ nét. Không khí của một gia đình ấm êm, hạnh phúc được diễn tả bằng cách sử dụng hình ảnh thực và cụ thể.

Cha như dang tay che chở từng bước đi lẫm chẫm của con, cha lo lắng sợ con vấp ngã. Mỗi bước đi của con đều có cha mẹ ở bên dìu dắt, mỗi tiếng cười, tiếng nói đều có cha mẹ ở bên khuyến khích. Điệp ngữ “Bước tới” thể hiện niềm sung sướng và đầy tự hào của cha khi thấy con đang lớn lên. Không chỉ có gia đình, con còn lớn lên, trưởng thành trong cuộc sống lao động, trong quê hương thơ mộng và tình quê hương sâu nặng:

*“Người đồng mình yêu lắm con ơi
Đan lờ cài nan hoa
Vách nhà ken câu hát
Rừng cho hoa
Con đường cho những tấm lòng
Cha mẹ mãi nhớ về ngày cưới
Ngày đầu tiên đẹp nhất trên đời”*

Những con người dân tộc mộc mạc, bình dị, chăm chỉ làm ăn, khéo léo trong mọi công việc. Cuộc sống của họ hàng ngày lên rừng, làm rẫy, tất bật với rất nhiều cuộc việc. Dù cuộc sống vất vả nhưng họ vẫn gắn bó khăng khít bên nhau. Những từ ngữ “đan”, “cài” không những nói lên sự gắn bó mà còn nói lên nghĩa tình sâu nặng, khó có thể phai nhòa của những con người nơi đây.

Tác giả đã gieo vào lòng người con mình tình cảm, cội nguồn đáng trân trọng và gìn giữ. Quê hương và những người nơi đây là điều con phải nhớ, phải gắng nhớ về họ để biết ơn và để trở thành người có ích hơn.

*“Người đồng mình thương lắm con ơi
Cao đo nỗi buồn
Xa nuôi chí lớn”*

“Người đồng mình” không chỉ tình nghĩa và tài hoa mà còn có bao phẩm chất tốt đẹp, “thương lắm con ơi”. Trong bao gian khổ, khó khăn thử thách, bao niềm vui, nỗi buồn trong cuộc đời trải dài theo năm tháng, “người đồng mình” đã rèn luyện, hun đúc chí khí, rèn luyện bản thân. Câu thơ bốn chữ, đối nhau như tục ngữ, đúc kết một thái độ một phương châm ứng xử cao quý. Lấy chiều “cao” của trời, chiều “xa” của đất để “đo nỗi buồn”, để “nuôi chí lớn”.

Cha tự hào về Người đồng mình sống vất vả mà mạnh mẽ, phóng khoáng, gắn bó sâu nặng với quê hương dẫu cực nhọc, đói nghèo. Người cha mong con chung thủy với quê hương, biết chấp nhận và vượt qua gian nan thử thách bằng ý chí, bằng niềm tin vững chắc:

“Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn

*Sống trên đá không chê đá gập ghềnh
Sống trong thung không chê thung nghèo đói
Sống như sông như suối
Lên thác xuống ghềnh
Không lo cực nhọc"*

Người đồng mình mộc mạc nhưng giàu chí khí và nghị lực. Họ có thể thô sơ da thịt nhưng không hề nhỏ bé về tâm hồn, về khí phách. Họ mong ước xây dựng quê hương ngày càng tươi đẹp. Chính những con người ấy bằng sự lao động cần cù đã tạo nên những truyền thống, phong tục tập quán tốt đẹp của dân tộc và quê hương:

*"Người đồng mình thô sơ da thịt,
Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con,
Người đồng mình tự đục đá kê cao quê hương.
Còn quê hương thì làm phong tục"*

Người cha mong muốn con phải biết ơn và tự hào với dân tộc mình, quê hương mình, để đủ tự tin đủ sức mạnh mà vững bước trên đường đời:

*"Con ơi tuy thô sơ da thịt
Lên đường
Không bao giờ nhỏ bé được
Nghe con"*

Bài thơ có bố cục chặt chẽ, cách dẫn dắt tự nhiên, giọng điệu thiết tha, trù mến, thể hiện rõ nhất ở các câu thơ mang ngữ điệu cảm thán: Người đồng mình yêu lắm con ơi, Người đồng mình thương lắm con ơi; ở những lời tâm tình, dặn dò tha thiết: Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn, Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con, Con ơi... Nghe con. Tác giả đã xây dựng thành công những hình tượng thơ vừa cụ thể vừa có tính khái quát, mộc mạc mà vẫn giàu chất thơ, mang đậm sắc thái hồn nhiên, chân thực và gợi cảm của thơ ca miền núi.

Đây có thể xem là những câu thơ hay nhất của bài thơ này, là lời dạy của người cha với con trai của mình, lời dạy đầy chân thành nhưng cũng không kém phần nghiêm khắc. Những "người đồng mình" không chỉ biết yêu thương, gắn bó giúp đỡ nhau trong cuộc sống mà còn là những con người tài giỏi, có chí lớn. Những nỗi buồn của quê hương, của dân tộc được đo bằng chiều cao của núi, thâm trầm nhưng không lãng quên mà áp ủ chí lớn.

Dù cuộc sống có nghèo đói, có khó khăn thì nên thích nghi, cố gắng phấn đấu cải tạo nó chứ không chê bai hay phủ nhận nguồn gốc, cội nguồn của mình "Sống trên đá không chê đá gập ghềnh/ Sống trong thung không chê thung nghèo đói".

3. Bài văn phân tích văn bản Nói với con của Y Phương

Nhà thơ Y Phương tên thật là Hứa Vinh Sước, dân tộc Tày, sinh năm 1948; quê ở huyện Trùng Khánh, tỉnh Cao Bằng. Ông nhập ngũ năm 1968, phục vụ trong quân đội cho đến năm 1981 thì chuyển về công tác tại Sở Văn hóa- Thông tin Cao Bằng. Từ năm 1993, ông được bầu làm Chủ tịch Hội Văn học nghệ thuật Cao Bằng. Thơ ông phản ánh tâm hồn chân thật, mạnh mẽ, trong sáng cùng cách tư duy giàu hình ảnh của con người miền núi.

Lòng thương yêu con cái, ước mong thế hệ sau tiếp nối xứng đáng và ngày càng phát huy truyền thống tốt đẹp của tổ tiên, của quê hương vốn là một tình cảm cao quý của con người

Việt Nam bao đời nay. Bài thơ Nói với con của Y Phương cũng nằm trong mạch nguồn cảm hứng ấy nhưng nhà thơ có cách thể hiện riêng qua lời tâm tình, nhắn gửi của người cha đối với con. Vì thế nên bài thơ có giọng điệu thiết tha, trìu mến.

Mở đầu bài thơ, nhà thơ đã gọi liên tưởng về những bước chân nhỏ bé được sự khuyến khích, động viên của người cha, cùng với đó là những lời nói đầy dịu dàng:

*“Chân phải bước tới cha
Chân trái bước tới mẹ
Một bước chạm tiếng nói
Hai bước tới tiếng cười”*

Câu thơ đã gọi cho người đọc liên tưởng đến những bước đi chập chững của đứa trẻ khi đang bắt đầu tập đi, những bước đi đầu tiên ấy hướng về người bố, người mẹ tức là những người gần gũi, thân thiết nhất với đứa trẻ ấy "Chân phải bước tới cha/ Chân trái bước tới mẹ", và dõi theo từng bước chân nhỏ bé ấy là những ánh mắt đầy âu yếm của những người cha, người mẹ, mỗi một bước chân đều làm cho những bậc cha mẹ ấy vui mừng khôn siết, mọi niềm vui, tiếng nói, tiếng cười cũng xuất phát từ sự tiến bộ của con mình.

Ta tưởng như đang được ngắm một bức tranh tứ bình có bốn hình ảnh: chân phải, chân trái, tiếng nói, tiếng cười của một em bé đang chập chững tập đi, đang bi bô tập nói. Lúc thì xà vào lòng mẹ, lúc thì níu lấy tay cha. Điệp ngữ "bước tới" và động từ "chạm" dùng rất khéo, làm nổi bật cái hồn bức tranh về gia đình hạnh phúc: đôi vợ chồng trẻ với đứa con thơ đầu lòng.

*"Người đồng mình yêu lắm con ơi
Sao không yêu?
Phải yêu nhiều, yêu lắm chứ!
Người đồng mình yêu lắm con ơi
Đan lờ cài nan hoa
Vách nhà ken câu hát
Rừng cho hoa
Con đường cho những tấm lòng.
Cha mẹ mãi nhớ về ngày cưới
Ngày đầu tiên đẹp nhất trên đời”*

Nhà văn Nguyễn Tuân từng ca ngợi ông lái đò sông Đà có "bàn tay lái ra hoa". Một nhà thơ nọ, trước vẻ đẹp yêu kiều của cô văn công đã thốt lên: "mùi nụ hoa trắng ngàn thơm ngát bàn tay em". Chữ "hoa", chữ "câu hát", chữ "tấm lòng" trong thơ Y Phương cũng rất ý vị.

*"Người đồng mình thương lắm con ơi
Cao đo nỗi buồn
Xa nuôi chí lớn
Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn
Sống trên đá không chê đá gập ghềnh
Sống trong thung không chê thung nghèo đói*

*Sống như sông như suối
 Lên thác xuống ghềnh
 Không lo cực nhọc
 Người đồng mình thô sơ da thịt
 Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con
 Người đồng mình tự đục đá kê cao quê hương
 Còn quê hương thì làm phong tục
 Con ơi tuy thô sơ da thịt
 Lên đường
 Không bao giờ nhỏ bé được
 Nghe con"*

Tuy chỉ là những lời ngắn gọn, cô đọng, giọng điệu thật, nhẹ nhàng mà thấm thía nhưng không kém phần cương quyết! Con hãy giữ vững và phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc, quê hương. Có như vậy mới xứng đáng công sinh thành dưỡng dục của mẹ cha, của người đồng mình yêu thương bảo bọc, với truyền thống mạnh mẽ, hào hùng, dũng cảm của quê hương.

"Nói với con" là một bài thơ hay của Y Phương. Với cách dẫn dắt tự nhiên giọng điệu thiết tha trù mến rõ qua từng từ ngữ, hình ảnh, bài thơ thể hiện tình cha yêu con, muốn con nên người nên chỉ dạy con biết yêu quê hương và tự hào về truyền thống tốt đẹp của người đồng mình. Hãy luôn nghĩ về tình cảm mà cha mẹ dành cho mình để sống xứng đáng hơn với sự yêu thương bao bọc ấy.

4. Cảm nhận của em về bài thơ Nói với con

Viết về tình cảm gia đình, niềm tự hào đối với quê hương và sự ước vọng của mẹ cha dành cho con cái, muốn con khôn lớn trưởng thành là một trong những chủ đề được trở đi trở lại nhiều lần trong suốt chiều dài nền văn học. Ta có thể bắt gặp hình ảnh người mẹ Tà ôi dịu con lên rẫy hát ru con thắm đượm nghĩa tình cách mạng trong bài thơ "Khúc hát ru những em bé lớn trên lưng mẹ" của Nguyễn Khoa Điềm hay đó là hình ảnh người mẹ đưa nôi hát ru con với lời ru ngọt ngào, tha thiết trong bài thơ "Con cò" của Chế Lan Viên...

Mỗi nhà thơ, bằng sự trải nghiệm và tình cảm chân thành xuất phát từ trái tim, hòa cùng những rung cảm mãnh liệt của nghệ thuật đã diễn tả thật hay, thật độc đáo, mới mẻ về những tình cảm thiêng liêng, cao đẹp ấy. Y Phương - một nhà thơ dân tộc Tày, với một phong cách thơ hồn nhiên, trong sáng, chân thật, giàu hình ảnh cũng đã góp mình vào chủ đề đó qua bài thơ "Nói với con" (1980).

Bài thơ mở đầu bằng hình ảnh của một đứa trẻ thật ngây thơ, đáng yêu với những bước chân chập chững: "Chân phải bước tới cha/ Chân trái bước tới mẹ/ Một bước chạm tiếng nói/ Hai bước tới tiếng cười". Nhưng câu thơ không chỉ dừng lại ở đó, mà sâu xa hơn tác giả muốn nói về cuội nguồn con được sinh ra là từ tình yêu thương của cha mẹ.

*"Chân phải bước tới cha
 Chân trái bước tới mẹ
 Một bước chạm tiếng nói
 Hai tiếng chạm tiếng cười"*

Câu thơ với nhịp 2/3 thật nhịp nhàng, hài hòa kết hợp với biện pháp lặp cấu trúc, phép liệt kê “chân trái - chân phải”, “một bước - hai bước” “tiếng nói - tiếng cười”, tác giả đã tạo ra âm điệu vui tươi, quán quýt, hòa hợp với nhau. Từng bước con đi luôn được cha mẹ quan tâm, chăm chút; từng tiếng con cười luôn là niềm vui, niềm hạnh phúc cho cha mẹ. Từ đó tác giả muốn hướng đến một điều cao cả hơn đó là con được sinh ra trong hạnh phúc và lớn lên trong tình yêu thương của cha mẹ, gia đình là cái nôi ấm áp nuôi dưỡng mỗi chúng ta trưởng thành, khôn lớn.

"Người đồng mình yêu lắm con ơi

Sao không yêu?

Phải yêu nhiều, yêu lắm chứ!

Người đồng mình yêu lắm con ơi

Đan lờ cài nan hoa

Vách nhà ken câu hát

Rừng cho hoa

Con đường cho những tấm lòng.

Cha mẹ mãi nhớ về ngày cưới

Ngày đầu tiên đẹp nhất trên đời"

Người đồng mình hội tụ biết bao phẩm chất tốt đẹp, đáng tự hào. Họ giàu ý chí nghị lực, kiên cường, bền bỉ. Những khó khăn, trắc trở, vất vả mà người đồng mình phải trải qua trong cuộc sống là rất nhiều, nhưng đó chỉ là thử thách để rèn rũa bản lĩnh của họ. Câu thơ cô đúc, có sức khái quát cao thể hiện sự thấu hiểu và đồng cảm với cuộc sống của con người miền núi.

Dù cuộc sống có vô vàn những khó khăn, nhưng họ vẫn một lòng thủy chung với quê hương. Điệp từ “sống” lặp lại như lời căn dặn của cha về lẽ sống ở đời đồng thời gợi sức sống mãnh liệt của con người trước gian truân. Và người cha cũng mong con luôn thủy chung, tình nghĩa với làng bản, quê hương. Đặc biệt hình ảnh so sánh “như sông như suối” khắc họa lối sống khoáng đạt của con người nơi đây, thành ngữ “lên thác xuống ghềnh” lại gợi nên cuộc sống lao động đầy vất vả. Thế nhưng họ vẫn rất lạc quan, yêu đời.

Câu thơ là lời khẳng định, ngợi ca của cha về vẻ đẹp của người đồng mình: họ luôn sống mạnh mẽ gắn bó thiết tha với quê hương dù phải trải qua bao khó khăn, cực nhọc. Từ đó người cha muốn: con sống mạnh mẽ vượt lên mọi ghềnh thác cuộc đời bằng ý chí, nghị lực của mình. Cùng với đó là ý chí kiên cường tự lực xây dựng quê hương giàu đẹp, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc.

"Người đồng mình thương lắm con ơi

Cao đo nỗi buồn

Xa nuôi chí lớn

Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn

Sống trên đá không chê đá gập ghềnh

Sống trong thung không chê thung nghèo đói

Sống như sông như suối

Lên thác xuống ghềnh

*Không lo cực nhọc
Người đồng mình thô sơ da thịt
Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con
Người đồng mình tự đục đá kê cao quê hương
Còn quê hương thì làm phong tục
Con ơi tuy thô sơ da thịt
Lên đường
Không bao giờ nhỏ bé được
Nghe con"*

Đề ý thấy rằng “người đồng mình” từ “yêu lắm con ơi” sang “thương lắm con ơi” càng thêm trìu mến, thân thương không chỉ trong con mà còn trong chính chúng ta. Cách nói, cách cảm, cách nghĩ của người miền núi được thể hiện vô cùng rõ nét qua những dòng thơ thô sơ, mộc mạc: “núi cao” thì “đo nỗi buồn”, “con đường xa” thì “nuôi chí lớn” bởi cuộc sống lam lũ, vất vả, nhọc nhằn.

Nhưng chính hình ảnh ấy đã hun đúc nuôi dưỡng ý chí, nghị lực của con người, cho con người biết vượt qua mọi khó khăn. Từ đó người cha mong muốn đưa con của mình biết đồng cảm, sẻ chia, yêu thương, gắn bó hơn với buôn làng. Điệp từ, điệp cấu trúc câu “sống trên đá, sống trong thung”, “không chê” như một lời khẳng định, một lý mà người cha muốn nhắc nhở con về thái độ sống phóng khoáng, mạnh mẽ cho dù có phải “lên thác xuống ghềnh” - một thành ngữ chỉ những khó khăn, thử thách mà con người phải đối mặt trên cuộc đời.

Lời cha dặn dò vừa đầm ấm, vừa cương quyết, căn dặn con dù có về ngoài thô sơ nhưng không được nhỏ bé về ý chí, nghị lực; không bao giờ được sống tầm thường. Lời động viên, căn dặn đó đã tiếp thêm sức mạnh để con tự tin để vững bước vào đời.

Bằng ngôn ngữ mộc mạc, lối tư duy giản dị, nhưng lời thơ có ý nghĩa vô cùng sâu sắc với người con. Những lời nói đó như một hành trang vững chắc để con vững bước vào đời. Không chỉ vậy, lời thơ còn mang ý nghĩa thầm kín không chỉ lời cha nói với con mà là lời trao gửi đến biết bao thế hệ.